

UZUPEŁNIENIE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA PUCK NA LATA 2015-2019

Opracowanie: Urząd Miasta w Pucku

Puck, listopad 2015

Spis treści

DIAGNOZA O STANIE ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA PUCK...	3
OBIEKTY ZABYTKOWE O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	4
I. Zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego	4
II. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków	7
OBIEKTY ZABYTKOWE O NAJWIĘKSZYM ZNACZENIU LOKALNYM	9
FORMY OCHRONY.....	13
ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO	16
UZUPEŁNIENIE WYKAZU OBIEKTÓW WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA PUCK.....	18

WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

Na terenie Miasta Puck znajduje się 55 zabytków ruchomych. Zabytki te są wpisane w rejestrze zabytków ruchomych województwa pomorskiego pod numerem B-4. Wykaz zabytków objęty jest klauzulą „Zastrzeżone” i znajduje się w kancelarii niejawniej Urzędu Miasta Puck zarejestrowany pod numerem OIN.4121.1.Z6.2015.HH.

DIAGNOZA O STANIE ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIASTA PUCK

Puck jest miastem o bogatej prawie tysiącletniej historii, która odzwierciedla się w bardzo bogatej i różnorodnej strukturze przestrzennej. Na dzisiejszy wizerunek miasta zdecydowany wpływ wywarło także położenie nad brzegiem morza oraz w pobliżu lądowych szlaków handlowych. Atrybuty historyczne miasta nie były jednak wykorzystywane w pełni na przestrzeni ostatnich lat. Dopiero w ostatnim okresie miasto poczyniło w sposób zdecydowany prace nad uporządkowaniem i lepszym wyeksponowaniem zachowanych zabytków i założeń urbanistycznych. Liczne prace restauracyjne skutkują już obecnie dobrym stanem zagospodarowania rynku oraz terenów bezpośrednio przylegających do Zatoki Puckiej. Tereny te stały się wizytówką miasta i są eksponowane przez miasto w akcjach promocyjnych.

W strukturze miasta można wyodrębnić kilka jednostek o zróżnicowanym charakterze. Najcenniejszą i najatrakcyjniejszą częścią miasta jest już wcześniej wspomniane „stare miasto” stanowiące śródmieście z zachowanym rynkiem i pierzejami dziewiętnastowiecznych kamieniczek. Domy wznoszone były na średniowiecznych parcelach wokół rynku. W czasach nowożytnych budynki zostały gruntownie przebudowane. Domy przy rynku usytuowane były szczytowo o dwóch lub trzech kondygnacjach o szkieletowej konstrukcji wymienionej z czasem na murowaną. Elewacje frontowe od 4,5 do 7 m zwieńczone były różnorodnymi szczytami. Miasto zostało otoczone murem z czterema bramami - Młyńską, Gdańską, Rybacką i Korabną. Jest to rejon koncentracji usług, uzupełniony funkcją mieszkaniową. Większość zabudowy jest tu dobrze zachowana, lecz wiele budynków wymaga remontów, rehabilitacji, przekształceń lub porządkowania otoczenia.

Najpilniejsze zabiegi powinny dotyczyć budynków o wartościach kulturowych wskazywanych w gminnej ewidencji zabytków. Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego są już chronione w sposób wystarczający. Zakres ochrony konserwatorskiej uniemożliwia w zasadzie ich degradację.

W obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wskazane zostały budynki wpisane do rejestru zabytków oraz te o wybitnych walorach kulturowych. W poszczególnych kartach terenu zostały określone szczegółowe zapisy dotyczące zachowania formy zabytków np. historyczna skala i gabaryt budynku, forma architektoniczna, materiały budowlane, wystrój elewacji (w tym historyczne podziały stolarki okiennej i drzwiowej oraz historyczna kolorystyka).

Zabytki koncentrują się głównie w centrum miasta w okolicy rynku. Większość z nich jest w dobrym stanie i do dziś pełni swoje funkcje. Spośród zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków na podstawie analizy wyróżniono te, o znaczeniu ponadlokalnym oraz lokalnym.

OBIEKTY ZABYTKOWE O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

I. Zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego

1. Kościół parafialny pw. św. Apostołów

Piotra i Pawła – gotycka ceglana budowla zbudowana w 2. poł. XIV w. wielokrotnie odnawiana z bogatym wyposażeniem wnętrza głównie barokowym m. in amboną z pięknym baldachimem z XVI, ołtarzem głównym, chrzcielnicą parawanową z końca XVII

w., wielkim krucyfiksem na ścianie z około 1700 r. oraz bogato zdobionymi rokokowymi konfesjonalami. Do kompleksu kościelnego wchodzi także zabytkowy mur okalający farę oraz znajdujący się na jego terenie dawny cmentarz oraz starodrzew, a także budynek dawnej szkoły parafialnej.

2. Szpital-przytułek.

Dawny szpital św. Jerzego, którego historia sięga XIV wieku. Przy szpitalu funkcjonowała najpierw kaplica, a następnie kościół św. Jerzego. Początkowo

szpital stanowił zakład dla trędowatych. Na początku XVI wieku na ziemiach zakonnych zaginął trąd jednak szpital św. Jerzego istniał dalej, zmieniła się jego funkcja na przytułek dla ubogich starców i kalek. Około połowy XVI wieku kościół św. Jerzego został przejęty przez gminę ewangelicką, zaś szpital pozostał w rękach parafii katolickiej. Podczas wojen polsko-szwedzkich szpital wraz z kościołem zostały spalony. Szpital odbudowano lecz w innej lokalizacji, w miejscu gdzie znajduje się obecnie. Od 1970 r. budynek *Szpitalika* stał się siedzibą Stacji Gromadzenia Dóbr Kultury i Upowszechniania Wiedzy o Regionie przekształconej w 1980 r. w Muzeum Ziemi Puckiej, które swoją siedzibę w dawnym Szpitaliku ma do dzisiaj. W Muzeum możemy podziwiać zabytki z dziedziny archeologii, historii sztuki i etnografii, a także historii Pucka i okolic, jak również zabytki kultury morskiej.

3. Kamienica, d. zajazd "Pod Żłotym Lwem" z 2 połowy

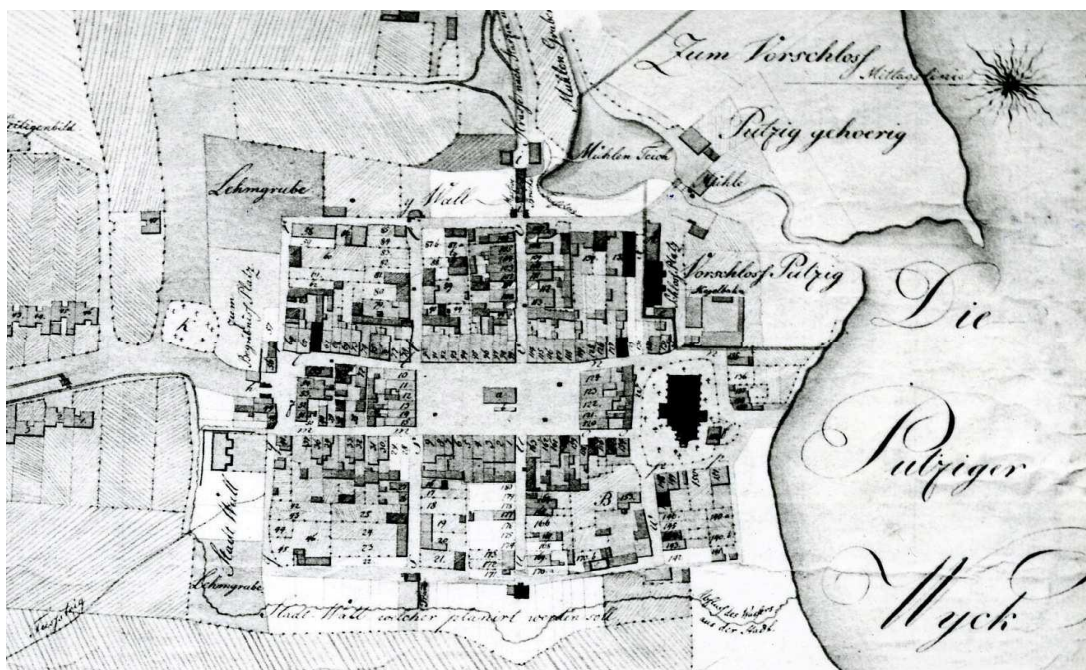
XIX wieku. Na podstawie przeprowadzonych badań archeologicznych stwierdzić można, że pierwotnie parcela zagospodarowana była budynkiem drewnianym, w późniejszych wiekach zagospodarowanie parceli ulegało przekształceniom, aż do nadania jej obecnego wyglądu. Prace archeologiczne na przedmiotowej parceli świadczyły, że mieszkańcy kamienicy należeli do zamożniejszych mieszczan. W czasach późnonowożytnych parcela została zabudowana kamienicą mieszkalną, a obecnie znajdują się w niej apartamenty „Kamienica Pod Żłotym Lwem” oraz zakład optyczny.

4. **Kamienica Plac Wolności 28** z XVII/XIX w. Kamienica zlokalizowana jest w północnej pierzei rynku. Została odrestaurowana w latach 80-tych XX w. Obecnie pełni funkcje muzeum. Jedną z wystaw stanowią zrekonstruowane wnętrza mieszczańskie z II poł. XIX w.,

5. **Zespół urbanistyczny miasta Pucka** w obrębie którego występują strefa ochrony konserwatorskiej, strefa konserwacji urbanistycznej oraz strefa restauracji urbanistycznej. Jest to układ przestrzenny o kształcie wydłużonego prostokąta z centralnie usytuowanym prostokątnym rynkiem, dwiema ulicami południkowymi oraz trzema równoleżnikowymi. Obecna zabudowa zachowała pierwotny układ, parcele węższym bokiem zwrócone są w stronę rynku. Płytę rynku okalają kamienice mieszczańskie wzorowane na kamienicach Gdańskich.

Rys. 1. Wycinek planu katastralnego Pucka z 1810 r.

II. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków

1. Wzgórze zamkowe z

reliktami zamku. Zamek –

siedziba administracji

zakonu. Był to murowany

budynek usytuowany

w północno zachodniej części

miasta. Początkowo istniał

tylko budynek mieszkalny,

później uzupełniony o wieżę

mieszkalno-obronną. Teren zamku otaczała fosa i mur opatrzonej od strony miasta

bramą i mostem zwodzonym. Po roku 1466 zamek stał się siedzibą starostów puckich.

Na przełomie XVI i XVII w. budowla została rozbudowana. Zamek składał się

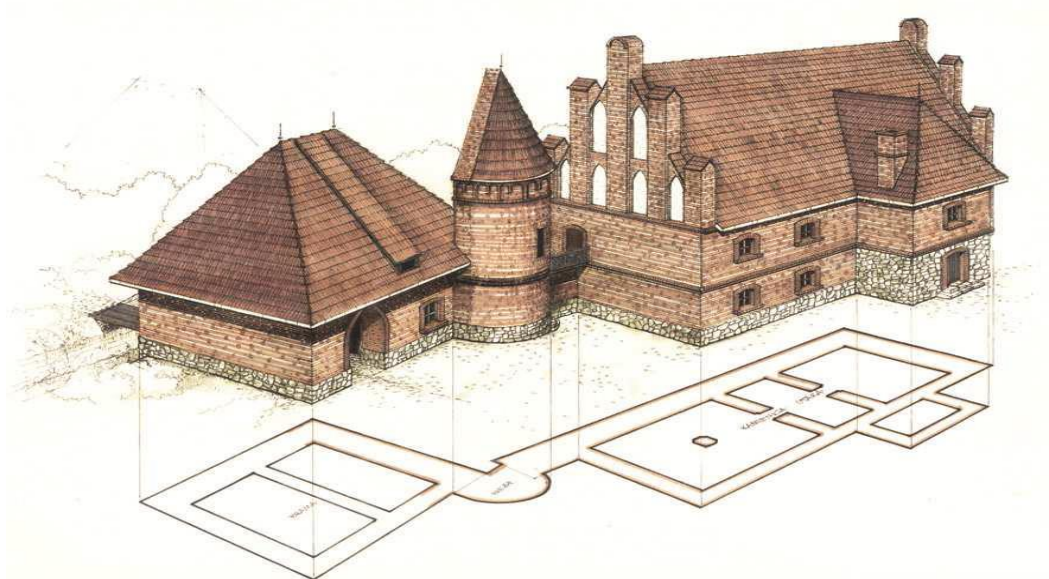
wówczas z dwóch części z budynku mieszkalnego zwanego „kamienicą starą”, wieży

obronnej i domu mieszkalnego tzw. „kamienicy nowej” oraz browaru. Druga część

znajdowała się za fosą. W jej skład wchodziła stajnia, spichlerz i arsenał. Na początku

XIX w miejscu zamku powstał kościół ewangelicki, który został rozebrany w 1958 r.

Obecnie z zamku pozostały fragmenty murów.

Rys.2 Próba rekonstrukcji zamku w Pucku

- 2. Układ przestrzenny Portu,** który w XVII w. był bazą królewskich statków kaperskich. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości to właśnie w Puckim porcie 10 lutego 1920r. dokonano symbolicznych zaślubin Polski z Morzem, o czym przypominają pomnik gen. Józefa Hallera - dowódcy frontu pomorskiego oraz okolicznościowy słup zaślubinowy znajdujące się na terenie portu. W II Rzeczypospolitej Pucki port pełnił również rolę portu wojennego oraz do czasu budowy portu w Gdyni - portu handlowego. Obecnie Port stanowi bazę dla floty rybackiej.

- 3. Budynek szpitala (d. klasztor siostr Elżbietanek)** Budynek murowany z cegły w stylu neogotyckim. Był tam prowadzony przytułek, szpital oraz pensjonat dla matek z dziećmi. 3 października 1949 roku Szpital prowadzony przez Elżbietanki został, w wyniku zmian ustrojowych, przejęty przez państwo. Budynek do dziś pełni funkcję szpitala.

- 4. Zespół dworca kolejowego,** na który składają się takie obiekty jak – dawna lokomotywnia – obecnie magazyn, dom mieszkalny – obecnie znajduje się w nim kasa, poczekalnie a także mieszkania, budynek mieszkalny, ekspedycja. Stacja kolejowa w Pucku powstała w 1898 r. (pierwszy pociąg dojechał do Pucka 15 grudnia 1898). Budynek dworca wybudowano w 1928 r. Jest to budynek jednobryłowy, piętrowy kryty dwuspadowym grzbieciem z przybudówką. Puck stanowił węzeł kolejowy, przez które przebiegały linie łączące Redę z Helem oraz linia w stronę Krokowej.

OBIEKTY ZABYTKOWE O NAJWIEKSZYM ZNACZENIU LOKALNYM

- 1. Ratusz miejski** – budynek w stylu neogotyckim dwukondygnacyjny murowany z nieotynkowanymi ścianami i elewacją zakończoną wieżyczkami. Od frontu widnieje herb miasta. Powstał w roku 1865 według projektu Blaurocka z Wejherowa.

Obecnie znajdują się tu Straż Miejska, Urząd Stanu Cywilnego oraz część Urzędu Miasta. Obecny budynek Ratusza Miejskiego jest prawdopodobnie trzecim budynkiem ratusza po gotyckim

ratuszu, który istniał już w roku 1400, oraz po ratuszu z XVI wieku. Decyzja o budowie nowej siedziby władz miasta podjęta została uchwałą z 23 czerwca 1863r., zaś projekt budowy Ratusza zatwierdzony został przez Radę Miejską uchwałą z 23 lutego 1864r. Parcela we wschodniej pierzei rynku, na której obecnie znajduje się budynek ratusza została wykupiona od osoby prywatnej. Po przeprowadzeniu prac rozbiórkowych w roku 1864 przystąpiono do prac budowlanych;

- 2. Dwór - obecnie Szkoła Muzyczna ul. Przebendowskiego 17.** Dworek z połowy XIX w. Po wojnie siedziba Stacji Hodowli Roślin. Od 1983 r. po remoncie w budynku mieści się Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. St. Moniuszki i Państwowe Ognisko Baletowe;

3. Kamienica Plac Wolności 20 z I poł. XIXw.;

4. Kamienica – Hotel Kaszubski Plac Wolności 21 z I poł. XIX w.;

5. Kamienica Plac Wolności 22 z roku 1906;

6. Dom przy Alei Ceynowy 1 z II połowy XIX w.;

7. Budynek mieszkalny na ulicy Bogusława 11 z roku 1910;

8. Kamienica ul. Sambora 14-Sobieskiego 9 z roku 1907;

9. Dom przy ul. Gen. Józefa Hallera 5 z roku 1900;

10. Dom przy ul. Gen. Józefa Hallera 7 z roku 1910;

11. Budynek przy ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 2 z roku 1899, dawny Szpital Cesarzowej Wiktorii Augusty;

12. Budynek mieszkalny przy ulicy 10-go

Lutego 31. Powstanie budynku datuje się na 1912 rok. Do 1939 w tym budynku znajdowały się koszary Morskiego Dywizjonu Lotniczego. Została dobudowana do niego jedna część;

13. Cmentarz św. Jerzego

założony w XIX w., jest obecnie najstarszym cmentarzem w Pucku. Chowano tam zmarłych na trąd i cholerę. Pośród nagrobków na uwagę zasługuje nagrobek trzech marynarzy z ORP

"Kaszub", którzy zginęli w 1925 roku podczas pełnienia służby. 28 czerwca 2007 roku został tam dokonany symboliczny pochówek doczesnych szczątków Pucczan, którzy spoczywali na nieistniejącym już cmentarzu przy ul. gen. Hallera;

14. Cmentarz położony przy ul. Wejherowskiej tzw. "przy dworcu" został założony

w XIX w. Są na nim pochowane takie osoby jak Alojzy Budzisz, Antoni Miotk a także proboszczowie z puckiej parafii z przełomu XIX i XX w.;

**15. Budynek mieszkalny ul. Gdańska 2 z
przełomu XIX i XX w.;**

**16. Budynek mieszkalny ul. Zamkowa 2 z
przełomu XIX i XX w.;**

**17. Budynek sądu ul. 1 – go Maja 15 z
przełomu XIX/XX w.**

FORMY OCHRONY

Aktualny stan zachowania poszczególnych obiektów zabytkowych jest zróżnicowany. Stan zachowania zabytków wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków jest dobry. Większość zabytków z gminnej ewidencji zabytków jest w stanie dobrym lub zadowalającym. W stosunkowo najgorszym stanie są obiekty o nieuregulowanym stanie prawnym. Ich zły stan wynika z naturalnego zużycia obiektów, jak również długoletniego

braku konserwacji i bieżących napraw. Należy podjąć działania zmierzające do uregulowania stanu prawnego, odnalezienia właścicieli i podjęcia współpracy zmierzającej do poprawy stanu zabytków. Do obiektów o takim statusie należy zaliczyć budynek mieszkalny przy ul. I Armii Wojska Polskiego 42 i budynek mieszkalny przy ul. I Armii Wojska Polskiego 10-14.

Renowacja obiektów które wymagają pilnych prac, a znajdują się we władaniu Gminy Miasta Puck są realizowane w dwojaki sposób. Wchodzą do planu remontów na najbliższe lata bądź też po wykwaterowaniu lokatorów są prywatyzowane.

Wszystkie prace wykonywane są w uzgodnieniu z właściwym terenowo i rzeczowo Konserwatorem Zabytków. Obiekty znajdujące się we władaniu gminy które już znalazły się w programach do modernizacji na najbliższe lata to:

Na rok 2015:

- Budynek mieszkalny Pokoju 2 – remont elewacji wraz z termomodernizacją i wymiana instalacji elektrycznej, koszt ok. 47 tys. zł;
- Budynek mieszkalny Pokoju 6 - remont elewacji wraz z termomodernizacją i wymiana instalacji elektrycznej, koszt ok. 126 tys. zł;
- Budynek mieszkalny ul. 10 – go Lutego 27 – wymiana pokrycia dachowego, koszt ok. 115 tys. zł.

Na rok 2016:

- Budynek mieszkalny ul. Bogusława 11 – remont elewacji, wymiana stolarki drzwiowej i okiennej oraz wymiana instalacji elektrycznej, koszt ok. 97 tys. zł;
- Budynek mieszkalny ul. Gdańska 2 – remont elewacji oraz wymiana stolarki okiennej, koszt ok. 61 tys. zł;
- Budynek mieszkalny ul. Gdańska 6 – remont elewacji, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana stolarki okiennej oraz wymiana rynien, koszt ok. 99,5 tys. zł;
- Budynek mieszkalny ul. Sambora 14 – Sobieskiego 9 – remont elewacji, wymiana instalacji elektrycznej, ocieplenie dachu oraz wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, koszt ok. 239 tys. zł;

- Budynek dawnych koszar 10-go Lutego 31 – wymiana instalacji elektrycznej, koszt ok. 35 tys. zł.

Na rok 2017:

- Budynek mieszkalny Hallera 1 – renowacja mansardu;
- Budynek Mieszkalny Hallera 5 – remont elewacji, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana stolarki okiennej oraz naprawa kominów nad połacią dachu, koszt ok. 143 tys. zł,
- Budynek mieszkalny Hallera 7 – remont elewacji, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej , remont wiatrołapu, koszt ok. 166 tys. zł,
- Budynek mieszkalny Hallera 11 – remont elewacji, koszt ok. 145 tys. zł,
- Budynek mieszkalny Hallera 13- remont elewacji, wymiana stolarki okiennej, renowacja mansardu, koszt ok. 207.5 tys. zł,
- Budynek mieszkalny (d. szpital cesarzowej Wiktorii Augusty) ul. Morskiego Dywizjonu Lotniczego 2 – remont elewacji i wymiana instalacji elektrycznej, koszt ok. 139 tys. zł.

W kolejnych latach do programu modernizacji wejdą następne budynki.

Przykład obiektu sprywatyzowanego i dobrze odrestaurowanego to Zajazd „Pod Lwem”. Kolejne obiekty, które zostały sprzedane to kamienica Plac Wolności 13 i kamienica Plac Wolności 14, Budynek Mieszkalny ul. Sobieskiego 15-17 oraz budynek 1 – go Maja 16. Władze Gminy są w stałym kontakcie z obecnymi właścicielami obiektów i biorą czynny udział w konsultacjach na temat prac związanych z obiektami. Do prywatyzacji został przeznaczony obiekt kamienica przy Placu Wolności 27.

Należy przeznaczyć w gminnym budżecie fundusze na ratowanie zabytków znajdujących się w rękach prywatnych. Założenia do budżetu są dokonywane we wrześniu każdego roku. Pierwsze dotację będą mogły zostać przyznane w roku 2017. Do tego czasu należy opracować i przedstawić Radzie Miasta do zaopiniowania regulamin określający zasady przyznawania dotacji z budżetu Gminy dla właścicieli zabytków na prace konserwatorskie restauratorskie i roboty budowlane. W regulaminie mogą zostać określone

budynki, które w pierwszej kolejności kwalifikują się do uzyskania dofinansowania z uwagi na ich zły stan zachowania. Po podjęciu stosownej uchwał przez Radę Miasta Puck możliwe będzie uruchomienie dodatkowych środków finansowych przeznaczonych między innymi dla osób prywatnych przeprowadzających niezbędne remonty w zabytkowych nieruchomościach.

ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

1. Herb miasta Puck

Obecnie herbem miasta jest lew na niebieskim tle trzymający w łapach schwytanego łososa. Aktualny wygląd herbu ukształtował się w XVI wieku. Początkowo symbolem miasta była tylko ryba, z uwagi na związek miasta z rybołówstwem. Późniejsze dodanie do herbu miasta lwa wyjaśnić można dwojako. Pierwsza teza zakłada że herbowy lew pochodzi od symbolu Szwecji, gdyż Puck swego czasu należał do państwa szwedzkiego. Lwa do samotnej ryby dodać miał król Szwedzki Karol Knutson. Druga teza, ma związek z herbem gdańskim na którym widnieją dwa lwy trzymające tarczę herbową. Herb Pucka umieszczony jest na miejskiej pieczęci, fladze miejskiej oraz na łańcuchu który jest oznaką władzy, noszonym przez przewodniczącego Rady Miasta podczas sesji Rady i przez burmistrza Miasta Puck podczas uroczystości i świąt państwowych oraz uroczystości lokalnych.

2. Zaślubiny Polski z Morzem.

Symboliczny akt patriotyczny, wydarzył się 10 lutego 1920 roku, gdy generał Józef Haller wrzucił w morze platynowy pierścień, który był darem gdańskiej Polonii. Od tego dnia przyjmuje się że Polska przejęła odcinek wybrzeża morskiego wraz z Mierzeją Helską. Wydarzenie zaślubin Polski z Morzem stanowiło inspirację dla Wojciecha Kossaka, który namalował obraz *Zaślubiny Polski z Bałtykiem*, przedstawiający wydarzenia nad Zatoką Pucką. W rocznicę tego wydarzenia organizowane są przez władze miasta uroczystości o randze ogólnopolskiej.

3. Morski Dywizjon Lotniczy.

W latach dwudziestolecia międzywojennego na terenie miasta Puck ulokowano oddziały Marynarki Wojennej oraz lotnictwa morskiego, które od roku 1923 zyskały oficjalną nazwę Morski Dywizjon Lotniczy i był pododdziałem lotnictwa Marynarki Wojennej II Rzeczypospolitej, którego najważniejszym wyposażeniem były wodnopławy. Podczas nalotów niemieckich w pierwszych dniach II wojny światowej zniszczone zostały koszary, magazyn amunicji oraz znaczna część samolotów będących na wyposażeniu Dywizjonu. Zginęła również część załogi. Morski Dywizjon Lotniczy funkcjonuje w świadomości mieszkańców Pucka oraz okolic, na jego cześć nazwana została jedna z głównych ulic a dwie inne upamiętniają dowódców Morskiego dywizjonu lotniczego: kmdr. por. pil. Edwarda Szystowskiego oraz kmdr. por. pil. Karola Trzaska-Durskiego. Na terenie miasta utworzone zostało również Muzeum Morskiego Dywizjonu Lotniczego oraz organizowane są imprezy pod nazwą Lotniczy Puck, mające na celu przybliżenie mieszkańcom Pucka jego lotniczej historii.

4. Morska pielgrzymka rybacka

W dniu odpustu świętych Apostołów Piotra i Pawła tj. 29 czerwca (przekładane na ostatni weekend czerwca) rybacy z Pucka oraz Półwyspu Helskiego biorą udział w morskiej pielgrzymce. Jest

to jedyna taka pielgrzymka w Europie. Na wodach Zatoki Puckiej odbywa się nabożeństwo, po którym przyplływają do Pucka, gdzie w porcie ma miejsce msza odpustowa. Tradycja morskiego pielgrzymowania sięga roku 1217 kiedy to zostały Puckowi przyznane prawa odbywania jarmarków.

**UZUPEŁNIENIE WYKAZU OBIEKTÓW WŁACZONYCH DO GMINNEJ
EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA PUCK**

L.P	Obiekt	Czas Powstania	Ulica	Nr
1	Budynek mieszkalny	II połowa XIX w.	Aleja Kościuszki	1
2	Budynek mieszkalny	I ćw. XX w.	gen. Józefa Hallera	5
3	Budynek mieszkalny	Połowa XX w.	Męczenników Piaśnicy	2